

Nursi vesiveskitest

Vastse-Nursis

15. oktoober 2023

Uuno Ojala

Vastse-Nursi veskihoone

Nursi kohanimi ja vald

1588 *Nurssy* (veski)

1627 *Nursi kuella*, Nursi (veski)

1638 *Nursi Kywi*

1684 *Nursch Hoffe*

1688 Rõuge mõisast > Nursi mõis

1765 Nursi > Vana-Nursi ; Vastse-Nursi

1895 Vana-Nursi vald ja Vastse-Nursi vald
ühinesivad Nursi vallaks, valiti ühine
vallavolikogu ja vallavanem

Nursi ümbrus 1684

Nursi talud 1684 kaardil

F **Nursi Hoff. v**

1	Jaanu. 1684
2	1684
3	1684
4	1684
5	1684
6	1684
7	1684
8	1684
9	1684
10	1684
11	1684
12	1684
13	1684
14	1684
15	1684
16	1684
17	1684
18	1684
19	1684
20	1684
21	1684
22	1684
23	1684
24	1684
25	1684
26	1684
27	1684
28	1684
29	1684
30	1684
31	1684
32	1684
33	1684
34	1684
35	1684
36	1684
37	1684
38	1684
39	1684
40	1684
41	1684
42	1684
43	1684
44	1684
45	1684
46	1684
47	1684
48	1684
49	1684
50	1684

1	1684	119	aja Mõtte	1684
2	1684	120	1684	1684
3	1684	121	1684	1684
4	1684	122	1684	1684
5	1684	123	1684	1684
6	1684	124	1684	1684
7	1684	125	1684	1684
8	1684	126	1684	1684
9	1684	127	1684	1684
10	1684	128	1684	1684
11	1684	129	1684	1684
12	1684	130	1684	1684
13	1684	131	1684	1684
14	1684	132	1684	1684
15	1684	133	1684	1684
16	1684	134	1684	1684
17	1684	135	1684	1684
18	1684	136	1684	1684
19	1684	137	1684	1684
20	1684	138	1684	1684
21	1684	139	1684	1684
22	1684	140	1684	1684
23	1684	141	1684	1684
24	1684	142	1684	1684
25	1684	143	1684	1684
26	1684	144	1684	1684
27	1684	145	1684	1684
28	1684	146	1684	1684
29	1684	147	1684	1684
30	1684	148	1684	1684
31	1684	149	1684	1684
32	1684	150	1684	1684
33	1684	151	1684	1684
34	1684	152	1684	1684
35	1684	153	1684	1684
36	1684	154	1684	1684
37	1684	155	1684	1684
38	1684	156	1684	1684
39	1684	157	1684	1684
40	1684	158	1684	1684
41	1684	159	1684	1684
42	1684	160	1684	1684
43	1684	161	1684	1684
44	1684	162	1684	1684
45	1684	163	1684	1684
46	1684	164	1684	1684
47	1684	165	1684	1684
48	1684	166	1684	1684
49	1684	167	1684	1684
50	1684	168	1684	1684

Vastse-Nursi kandi veskid ja Nursi möldrid 17. sajandil

~1638 *Aya Kywi*

1684 *Aya Möller Paap*; kihelkonna kaardil *Aja Moller* ja *Möller Rein*

1684 kaardi loendis Nursi külas (4) *Möller*
Michell; (14) *Aya Möller Paap*, *Jaakc, Thomas*;
(15) *Möller Rein*

Nursi möldrid 18. sajand

1722 Veskeid mõisa juures mitte ühtegi; üks väike talumehe juures, kes mõisa heaks jahvatab; 3/8 adramaatalu *Möller Mick, Möller Hann, Möller Jürri*

1744 Üks veski maakohas, jahvatab mõisale tasuta; veel üks väike ühe saega saeveski, lagunened; 1/4 adramaa talu *Aya Möller Meus* ja *Peter*

1750 Üks veski maakohas; saeveski lagunened; *Aya Müller Meus, Tootz* ja *Jack*.

1758 Üks veski maakohas, mis mõisale jahvatab. *Aya Müller Meus Mick, Thotz* ja *Thoma Jaan Jacob*;

Aya Müller Meus Mick pere: 4 3 1 1 3 2; kariloomad: 1 2 2 5 5

Vabadikud: *Möller Peter, Möller Johann*;

Pugestu *Puggestu* (1839 C. G. Rücker kaadil vesiveski märk?)

Vastse-Nursi möldrid 18. - 19. sajandil

1765- Moisa Perre: *Möltre Thomas*, naine *Liso*, tütar *Madle* 1775;
Möltre Mik, naine *Kattre*, poeg *Ewert* 1778.

1782- *Müller Thomas* 50; *Müller Mick* 44.

1811 – *Müller Johann* 52.

1816 – *Müller Johann Jahns* S. 56 † 1817

1829 – *Müller Dawid Mängli*, tuli 1850 Otepäält; (1819 - 1900)

Müller Kristian Põwwat lahkus Vastseliina 1858.

1909 – veskirentnik *Jaan Roos*

1917 – veskirentnik *Jaan Alksnis* (1864 – 1924)

Vastse-Nursi veski tsaariajal

1817 aastaarv Vastse-Nursi veski kivimüüri

1892 a. Krögeri aadressraamatus Vastse-Nursis saeveski, meister Peter Weber ja villakraasimine, kus meister proua Ludshuweit

1892 Vastse-Nursi mõisa uus omanik Oscar von Wahl

1909 Vastse-Nursis tööstused: vesiveski 3 kivipaariga, saeveski 2 saekaatriga, kävitatavad turbiiniga; piirtusvabrik aastatoodang 1200000 (dekaliitrit? Pange?)

1917 Eduard Hakmani süüdistus salaviina müümises ja mölder Jaan Johani p Alksnise Hakmani vangistuse puhul selle varjamises. Nursi vallavanema juurdluse protokollid

Das hier plan

Der Hof Neu-Nitche

Das hier plan
privat Gut

Alt: Boursie

generl:
Biers

No. 11

No. 12

No. 13

No. 14

No. 15

No. 16

No. 17

No. 18

No. 19

No. 20

No. 21

No. 22

No. 23

No. 24

No. 25

No. 26

No. 27

No. 28

No. 29

No. 30

No. 31

No. 32

No. 33

No. 34

No. 35

No. 36

No. 37

No. 38

No. 39

No. 40

No. 41

No. 42

No. 43

No. 44

No. 45

No. 46

No. 47

No. 48

No. 49

No. 50

No. 51

No. 52

No. 53

No. 54

No. 55

No. 56

No. 57

No. 58

No. 59

No. 60

No. 61

No. 62

No. 63

No. 64

No. 65

No. 66

No. 67

No. 68

No. 69

No. 70

No. 71

No. 72

No. 73

No. 74

No. 75

No. 76

No. 77

No. 78

No. 79

No. 80

No. 81

No. 82

No. 83

No. 84

No. 85

No. 86

No. 87

No. 88

No. 89

No. 90

No. 91

No. 92

No. 93

No. 94

No. 95

No. 96

No. 97

No. 98

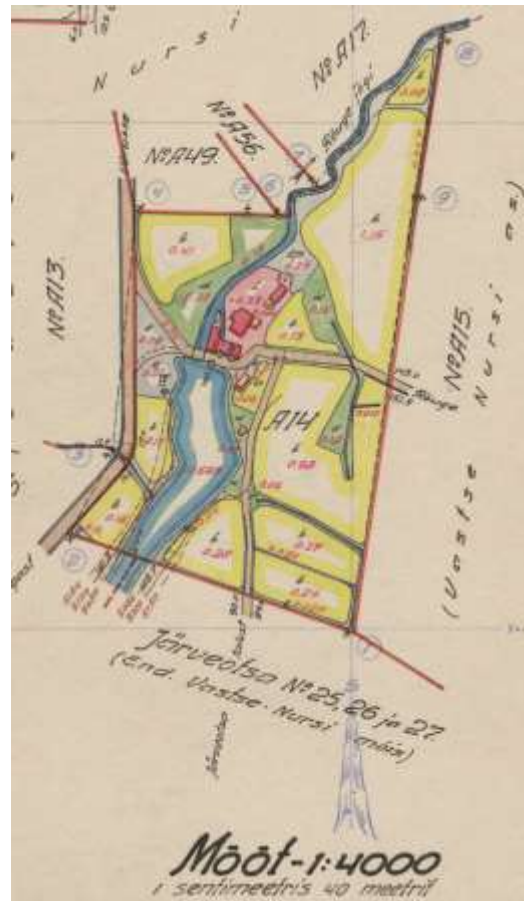
No. 99

No. 100

Vastse-Nursi vesiveski 1920 - 1949

- 1920 mais antakse Vastse-Nursi jahu- ja saeveski enampakkumisel rendile. Alghind 12000 marka ehk 400 puuda rukist
- 1923 Vastse-Nursi vesiveski rentnik Karl Gailit (1881 - 1966)
- 1926/1927. aastal Vastse-Nursi jahu- ja saeveskile on rentnik võtnud VIII järgu tööstuspatendi
- 1931. aastal on koostatud Vastse-Nursi vesiveski koha plaan
- 1932. aastal omandas Vastse-Nursi vesiveski riigilt Karl Gailit
- 1947. aastal andis K. Gailit veski üle Võru Linnukasvatuse ühistule
- 1950. aastal andis Linnukasvatuse ühistu Vastse-Nursi tööstuse seadmed (jahu- ja saeveski, villatööstus, hüdroelektrijaam) üle kolhoosile „Ühendus“. Veski seiskus 1949. saekaater 1965. aastal.

Väljavõte Vastse-Nursi veski Nr A14 maakoha plaanist 1931

Ernst Gailiti villatööstus

- 1892 Villatööstuse esmamainimine Vastse-Nursi veski juures; meister proua Adele Cornelia Ludschuweit
- 1923 Ernst Gailit (1888 – 1972) toob venna Karl Gailiti renditud Vastse-Nursi veskisse Korneta mõisast ostetud villatööstuse masinad
- 1926 Jahu- ja villaveski Ernst Gailit (?!)
- 1949. aastal on Ernst Gailit villatööstustuse üle andnud Võru Linnukasvatuse ühistule. Seadmeid hinnati alljärgnevas väärtuses:

• 1. villahunt	8 000 rubla
• 2. eelkraasija koos ettevedajaga	12 000 rubla
• 3. vatimasin	15 000 rubla
• 4. heidemasin	15 000 rubla
• 5. ketrusmasin 150 pooliga	20 000 rubla
- Villatööstust käitasid 2 – 4 töolist. Tööstus jäi seisma 1949/1950. aastal

Villatööstuse reklaam

Wastje-Nurfi villatööstus **kraasib ja ketrab**

kõige paremini. Säälsamas on sisse seatud lina-
murdmine ja seibidega rabamine.

Juhatus.

Karl Gailit Riias 1912

Vastse-Nursi viinavabriku korsten

Vastse-Nursi hüdroelektrijaam

Pole teada Nursi elektrijaama 10.-se aastase eostand, kuid ümbroskonna rahva elujärg ja kultuuri nähtuseks oli palju ära tehtud, millele eelkõige olid peetud, seda arvatavalt fiktsioonid ei ole. Kõrboosi üleandmise otsis Rõuge sovhoosile 05.01.1959.a. on küll nimetatud summa, et summe väärtus oli 66669 rubla. Hiljem siitas Rõuge sovhoos elektrijaama ümber angerjalõksuks. Rõuge sovhoosis tegutses kalapõõgiga Aksel Albrecht ja tööliste nühki tüki värske järvekala. Kõik sovhoosi territooriumil asuvad järved olid sovhoosi majandatavaid järvi. Sovhoos põllulis angerjalõksuga angerjand kuni 1985. aastani. Peale selle angerjand vähenes, lõksu tegid õõsel kalavargad tühja ja lõpuks sovhoos lõpetas lõksu hooldamise. Asi oli ka selles, et peale Albrechti surma ei olnud enam õiget inimest, kes võiks selle tööüritust sama kollektiivlikult tegeleda nagu Albrecht ja vana elektrijaam jäigi tuulte tallata. 2000. a. püüdi müüdi see hoone mingile firmale, kes pidi hüdroelektrijaama ja veskiõu suu taastama. Et seda vana hoonet oleks kergem koristada, põletati hoone 2001. a. aprillis, mahi (uue taastatise) firma siiski ei jõudnudki ja nii seisab ja laguneb betoonosa juba üle 10 aastat.

Mahajätkand Nursi hüdroelektrijaam umbes 1974. See ehitati ümber angerjalõksuks.

Jaan Udras oma autoga Rõuge kooli ees, ise roolis, tema taga August Teppo poijaga. Õp. Anton, ees paremal õp. Gustav Saar.

Vastse-Nursi veskipais

Vastse-Nursi veski varemed 2023

Vastse-Nursi veski varemed 2023

Kasutatud allikmaterjalid

Arhiiviallikad: Eesti Rahvusrhiivi fondid ja andmebaasid

Kirjandus: Anto Juske. Vesiveskid. Tallinn 1993.

Kalev Mõttus. Pool sajandit märtsiküüditamisest Võrumaal 1949. a. Metstaga 1999.

Käsikirjad: Friedrich Haidak. Raamat-uurimus. Rõuge veejõudude kasutamisest. Võru, 1969. [Käsikiri]

Alfred Karu. Meenutusi Nursi vallast Võrumaal. Kodulooline materjal 1930-ndatest aastatest. [Tallinn] 1989 Käsikiri.

Esitatud fotod saadud Maimu Hinnilt, Rainer Kuutmalt, J. M.-ilt.

Tänan tegijaid ja kuulajaid!